

O S V A L D O P O L I

MŮJ ŽIVOT BEZE MĚ

Vezmi svůj život do vlastních rukou

Paulínky

2. BOŽE, JÁ NEVÍM, KDO JSEM!

Stará královna se postavila před zrcadlo a zeptala se: „Kdo je v celém království nejkrásnější?“

Zrcadlo odpovědělo: „Daleko za horami a údolími žije u sedmi trpaslíků Sněhurka, a ta je mnohem krásnější než ty.“

Na ta slova se královna zděsila a roztřásla se vztekem.

„Sněhurka zemře,“ vykřikla, „i kdyby mě to mělo stát život!“

Vešla do tajného pokoje, kam nesměl nikdo vstoupit, a přichystala otrávené jablko.

Na pohled bylo krásné, bílé a červené, lákavé k jídlu, ale kdo si z něho ukousl, byť jen kousíček, musel zemřít.

Když bylo jablko připraveno, nalíčila si obličej, přestrojila se za venkovanku a vydala se na cestu přes sedmero hor až k domu sedmi trpaslíků.

Když zabušila na dveře, Sněhurka se objevila v okně a řekla: „Nemohu nikoho pustit dovnitř, trpaslíci mi to zakázali.“

„To nevadí,“ odpověděla venkovanka, „já prodávám jablka. Vezmi si, chci ti jedno darovat.“

„Ne,“ řekla Sněhurka, „nemohu si nic brát.“

„Bojíš se jedu?“ povídá stařena. „Podívej, tohle jablko rozpůlím, ty sníš červenou půlku a já tu bílou.“

Ale jablko bylo nachystané tak dovedně, že otrávená byla pouze jeho červená polovina.

Sněhurka měla na krásné jablko velkou chuť, a když viděla, že si z něho venkovanka ukousla, nedokázala odolat, vztáhla ruku a vzala si tu otrávenou půlku. Ale po prvním soustu padla k zemi mrtvá.

Tento úryvek ze známé pohádky bratří Grimmů se vryl do představivosti celých generací, a nikoli bezdůvodně. Otrávené jablko je výborným vypravěčským trikem pro popsání něčeho tajemně smrtícího, co může dítě dostat od rodičovské figury. Lépe řečeno: od „zlé“ části svého já, zde zosobněné macechou, symbolizující ty méně vznešené stránky rodičovské osobnosti.

Pravda a zdání pravdy

Otrávené jablko představuje úvahy, soudy, pokyny pro život, které se jen zdají být dobré (královna se tváří velkoryse, je ochotná jablko darovat, nejen prodat) a jsou zdánlivě vedeny snahou o dobro dítěte. Ve skutečnosti ale obsahují jedovatou látku, jež zablokuje jeho život a psychický vývoj. Pokud je dítě přijme za vlastní, pokud nám důvěřuje, padne k zemi „jako mrtvé“, podobně jako Sněhurka.

„Začarování“ spočívá v tom, že za pravdu je vydáváno to, co pravdou není, aniž by to dítě postrehlo. Poslechněme si vyprávění jedné dcery, která okusila „otrávené jablko“:

„Doma jsem vždycky slýchala: Máš špatný charakter, pořád si na něco stěžuješ, říkáš takové věci, protože jsi uvnitř zlá. A tak jsem se naučila o sobě pochybovat a považovat se za zlou, ačkoli jsem měla dojem, že vidím chyby druhých a jejich nesprávné chování.

Snažila jsem se být hodná, abych dosáhla ocenění, jež ale nikdy nepřišlo.“

Aby mohla považovat matčina slova za pravdivá, musela „nechat zemřít“ svou schopnost chápat věci a nazývat je správnými jmény. Pokračuje:

„Teď mi spadly klapky z očí a vidím skutečnost. Matka mě nikdy neměla ráda. Nevím proč, ale vždycky oceňovala pouze mé sestry. Nikdy jsem si to nedokázala připustit a celý život jsem se jí snažila vyhovět, abych dosáhla jejího uznání. Uvědomuji si, že i můj manžel a syn se chovají jako ona. Jsou to sobci, ale celá léta se mě snaží přesvědčit, že jsem málo přizpůsobivá a jen si na ně přehnaně stěžuji.

Ale teď už jsem se probrala a nenechám sebou manipulovat. Umím se ozvat, upřesňuji, o čem mluvím, a už nevěřím všemu, co mi namlouvají. Vyšla jsem z toho zakletí.“

Vyplivla otrávený kousek jablka, tak jako v té pohádce, a neohroženě se stala sama sebou.

Další případ:

„Když jsem byla malá, maminka mi vždycky říkala: „Ještě štěstí, že problémy v rodině vždycky vyřešíš. Bez tebe bych nevěděla, co dělat.“

V jejích očích jsem byla dokonalá, protože jsem dávala mnoho, snad až příliš, aniž bych něco požadovala pro sebe.

A dodnes si pořád nakládám problémy druhých. Jako bych všem říkala: ‚Vložte na mě své problémy, já je ponesu.‘

Vdala jsem se za nezralého muže, který odmítá zodpovědnost a neumí čelit těžkostem života. Vyrůstal s matkou, která všechno řešila za něj. Ani teď, když některý večer nejsem doma, matka ho nenechá přichystat večeři našim dětem; sama ji uvaří pro všechny.

Uvědomuji si, že když jsem si ho vzala, nastoupila jsem na místo jeho matky a pokračuji v tom, co dělala ona.

Nyní je zamilován do jiné ženy, ale nemá ani odvahu odejít. A já hloupá ho ještě utěšuji v tom, jak se trápí, protože si neumí zvolit mezi mnou a jí.“

Neustálé oceňování ve smyslu „jsi skvělá, protože na sebe stále bereš starosti druhých“ vytvořilo pro tuto dceru jádro toho, v čem je dobrá. Je přesvědčena, že její hodnota spočívá v nesení starostí druhých (což je odlišné od pomáhání druhým). Sousto otráveného jablka ji očarovalo: Považuje se za dobrou, pouze pokud se chová tímto způsobem.

Ocenění pravděpodobně nebylo nezištné: Mohla doufat, že bude pochválena, ale matka ve skutečnosti jen zneužívala její disponibilitu (ve verzi čarodějnice), nebo alespoň upřímně oceňovala její spolupráci, protože ona sama byla zavalena prací (ve verzi hodné matky).

Tato nekriticky přijatá vnitřní dispozice dceru „oslepila“ a ta už nebyla schopna rozlišit mezi nutnou pomocí a nadměrným zneužíváním její ochoty. Nevidí své „nepřátele“ (ty, kteří ji využívají). Nachází se ve stavu, jako

by spala – jako by byla bez sebe – a „jako hloupá“ s tím sama souhlasí.

Je známo, že první semínko identity bývá zaseto rodičovskými slovy. Dítě ještě nemá vlastní úsudek, proto těmto slovům věří a považuje je za nevyvratitelné. Dítě „se vidí“ očima rodičů a přijímá za své ty charakteristiky, které mu oni přisuzují. Myšlení rodičů akceptuje až do doby dospívání, kdy odhodí plenky, do nichž bylo zavinuto, a samo se pak novým způsobem snaží pochopit, kým je, svou vnitřní hodnotu i nedostatky a další charakteristické znaky své osobnosti. Zkrátka hledá, jak se věci mají doopravdy.

Často se stává, že rodiče oceňují některé rysy svých dětí se zaujatostí a že jejich pohledu chybí patřičná svoboda, která by jim dala vidět reálný stav věcí. Přesvědčují syna, aby se stal lékařem, zatímco on sám tíhne k zahradnictví, s tajnou myšlenkou, že až budou staří, lékař v rodině se bude vždycky hodit. Jindy mu podsouvají názor, že fotbal je zábava pro pól, protože se bojí, že za něj budou sami považováni svými snobskými přáteli, jestliže syn nebude hrát tenis. Je mnoho příkladů, které ukazují na zaujatost či skryté zájmy rodičů, a tudíž na nedostatek lásky k dítěti.

Pouze když člověk zakusí bolest z hluboce nešťastného života, dojde k jeho „probuzení“, k překonání zakletí, jak nás učí závěr oné pohádky:

A tak se hodní trpaslíci slitovali a darovali rakev se Sněhurkou princí, který nařídil svým sluhům, aby ji odnesli na ramenou. Tak se stalo, že když služebníci klopýtli o větev, kousek otráveného jablka, které Sněhurka polkla, jí vyskočilo z hrdla.

Za malou chvíli ožila, otevřela oči, odklopila víko rakve a posadila se. „Bože, kde to jsem?“ vykřikla udiveně.

Pokud rodič nedokáže vidět děti takové, jaké jsou, nepomůže jim skutečně se poznat. Pokud mu chybí projasněný pohled a objektivita, nepodpoří objevování identity svého dítěte. Naopak v tom bude překážet. Jestliže podvědomě (v tajné komůrce svého já, jak říká pohádka) tíhne k tomu, aby děti „ohýbal“ podle vlastních očekávání, povede je k tomu, aby se považovaly za jiné, než ve skutečnosti jsou.

Pokud některá maminka používá svého syna jako nástroj své soutěživosti, bude se snažit, aby uvěřil tomu, že je mimořádně nadaný. Bude mu kupovat životopisy laureátů Nobelovy ceny, zatímco on je pouze dobrý kluk jako mnozí jiní a přeje si stát se třeba dýdžejem. Ale matka ho „opěvuje“, aby dokázala, že syn není o nic horší než Karolína, dcera švagrové, ta, která je v příbuzenstvu považována za hvězdu. Syn je veden k tomu, aby uvěřil lživému obrazu o sobě samém. Teprve až podruhé propadne na gymnáziu, kolektivní iluze vezme za své.

Pokud otec chce (a ne pouze „by si přál“), aby se jeho syn stal šampionem ve fotbale, vede ho k tomu, aby se považoval za lepšího, než ve skutečnosti je. Mini-

malizuje jeho limity, nafukuje jeho schopnosti a způsobí tak, že se syn bude cítit provinile, pokud jediné, co chce hrát, je hudební part v oratoriu. Rozčileně ho okřikne, pokud mu syn říká: „Ale tati, já nejsem tak dobrý jako ostatní!“ Bude muset uvěřit otcovým slovům, pokud nechce přijít o jeho přízeň; bude muset potlačit své pocity a své vnímání skutečnosti. Nakonec zklame v rozhodujícím okamžiku finálového zápasu (srov. „zakopnutí o větev“), přičemž nastane probuzení. Pro otce i pro něho, který dnes spokojeně hraje šachy.

Další rodičovské „zakletí“

„Moje maminka mě rozmazluje,“ vypráví jedna pětadvacetiletá dívka, „doma mě nenechá nic dělat. Když se pokouším vařit, vypadá rozzlobeně. Vždycky mi říká: nech to být, to nezvládneš, na tyto věci nejsi nadaná, nejsi manuálně zručná. A tak teď nic neumím, protože jsem nikdy nic nemohla zkusit.“

Zeptal jsem se jí: „Nikdy si nestěžovala na tvou hloupost? Obvykle se rodiče zlobí právě kvůli tomu.“ „To ne,“ upřesňuje, „ona jen chtěla, abych stále potřebovala její pomoc. Jsem jediný důvod jejího života, a kdybych se osamostatnila, neměla by pro co žít. Jsem její jediné dítě, s otcem nežije, takže pokud bych odešla, znamenalo by to pro ni konec. Dlouho jsem si připadala nešikovná, a protože jsem byla považována za neschopnou, došla jsem k tomu, že taková opravdu jsem. Neuvědomovala jsem si to zakletí.“

6. NALEZENÍ SEBE SAMA PŘÍBĚHY NOVÝCH ZAČÁTKŮ

Včelí královna

Známa pohádka bratří Grimmů poučuje nevědomí o sebeúctě a varuje nás, abychom nezabíjeli ani zdánlivě „nedůležité“ části vlastního způsobu bytí. To, co vypadá jako bezvýznamné, se totiž v životě často projeví jako rozhodující. Řešení problémů přichází často díky něčemu, co jsme mylně považovali za méněcenné, nedůležité, nehodné povšimnutí.

Dva princové odešli do světa hledat dobrodružství a dali se na tak neřestný a nevázaný život, že se už ani nevrátili domů. Jejich nejmladší bratr, kterému se říkalo Hlupáček, je šel hledat. Ale když je našel, vysmívali se mu, jak by vůbec mohl takový hlupák chtít ve světě něco dokázat, jestliže to nedokázali oni, mnohem chytřejší.

Starší bratři představují inteligenci ve verzi prohnání a vychytralosti, zatímco mladší je zosobněním té naší části, kterou míváme tendenci podceňovat. Často označujeme některé své intuice za hloupé, zakazujeme si soudit jako špatné některé názory či chování druhých. Bojíme se považovat za správné ty věci, které skutečně

správné jsou. Hodnocení jako: „Jsem to já, kdo se mýlí“, „Asi zase přeháním“, „Nemůže to být tak, jak říkám“, „Druzí to vědí lépe než já“, „Jaké právo mám soudit?“, „Jistěže dělám chybu,“ vedou k tomu, že považujeme za „hloupost“ to, co nám vnuká naše vlastní cítění a inteligence.

Ale pokračujme ve vyprávění pohádky:

Všichni tři se vydali na cestu a přišli k mraveništi. Starší bratři je chtěli rozkopat, aby viděli, jak budou mravenci vyděšeně pobíhat sem a tam a zachraňovat své kukly. Ale Hlupáček řekl: „Nechte je na pokoji, nedovolím vám, abyste je rušili.“

Šli tedy dál, až přišli k jezeru, po němž plulo hejno kachen. Dva bratři si jich chtěli pár nachytat, aby si je upekli, ale Hlupáček znovu řekl: „Nechte ta zvířata na pokoji, nesnesu, abyste je zabili!“ Nakonec přišli k úlu, v němž bylo tolik medu, že vytékal ven po kmeni.

Ti dva chtěli pod stromem rozdělat oheň a vykouřit včely, aby si mohli nabrat medu. Ale Hlupáček je opět zadržel a řekl: „Nechte ta zvířátka na pokoji, nedovolím, abyste je nechali uhořet!“

Zatímco dva bratři se snaží živočichy ničit a zabíjet, Hlupáček je respektuje a chce, aby žili. Živí tvorové zde mohou představovat přirozenou – instinktivní – stránku člověka. V psychologických termínech by se řeklo, že chlapec má respekt k sobě, k mimorozumovým aspektům života, jako je intuice nebo pocity, zkrátka ke všemu, co je něm živé.

Jinými slovy, Hlupáček je sám se sebou v kontaktu, nepotlačuje, co cítí a co vnímá. Jeho moudrost spočívá v tom, že neničí nic ze sebe samého, že integruje, a nikoli vylučuje, snaží se udržet naživu všechny aspekty své osobnosti.

Zlí bratři se od nás také až tolik neliší: Pácháme-li násilí sami na sobě, nerespektujeme svůj život a zabíjíme to, čím žijeme, co cítíme a vnímáme. Takové chování blokuje život, tak jako je v této pohádce zkamenělý, „strnulý“ život na zámku.

Tři bratři přišli do jednoho zámku – ve stájích stáli zkamenělí koně a nikde ani živáčka.

Jde o vynikající popis zablokovaného a nešťastného života, který je typický pro všechny lidi, u nichž převládá nedostatek sebeúcty. Oni pak neintegrují, ale „přehlížejí“ vlastnosti, které považují za příliš nepatrné a bezcenné. Není v nich živá duše, jak si moudře všímá tato pohádka:

Procházeli všemi komnatami, až došli ke dveřím se třemi zámky. Uprostřed dveří ale byla škvírka, jíž se dalo do místnosti nahlédnout. Uviděli tam šedivého mužička, jak sedí za stolem. Zavolali na něho jednou, zavolali podruhé, ale on je neslyšel. Zavolali na něho potřetí, a tu vstal a vyšel z pokoje. Beze slova je dovedl k bohatě prostřenému stolu, a když se najedli a napili, zavedl každého z nich do jedné ložnice. Nazítří zrána přišel mužiček k nejstaršímu bratrovi, pokynul mu hlavou a zavedl ho ke kamenné desce. Na ní

byly napsány tři úkoly, které je třeba splnit, aby byl zámek vysvobozen.

Šedivý mužíček drží v zajetí celý zámek. Vypadá poněkud výhruzně, až ďábelsky, jako ostatně všechno, co je životu nepřátelské. Představuje tu „virus“, vnitřního nepřítele, který vězní člověka a činí ho nešťastným. Lze jej zhlédnout jen štěrbínou: Proto je třeba zaostřit pohled, chceme-li ho vůbec vidět. Není totiž snadné pochopit se a vyznat se ve svých vlastních protichůdných emočních dynamikách.

Volají na něho třikrát: To znamená, že je nezbytné po kontaktu s ním silně toužit, jinak člověku vůbec nevěnuje pozornost. Vlastním slabostem je třeba se postavit s rozhodností, musíme opravdu chtít bojovat se svým vnitřním nepřítelem.

Mužíček ale přijímá výzvu a podrobuje bratry třem velmi těžkým úkolům. Nepřítel většinou nevyklízí dobrovolně pozice, z nichž po léta ovládal něčí osobnost. Vyžaduje vysoké výkupné, jak dobře vědí ti, kdo se rozhodli zvítězit nad svou nejistotou, nad strachem, že je druzí nebudou mít rádi nebo že zůstanou sami. Úkoly totiž vypadají jako „nesplnitelné“, příliš složité. Stejný pocit ale zakouší ten, kdo by poté, co jej dlouho ovládal šedivý mužíček jménem „vyhovět všem“, měl najednou říct, co si myslí. Musí se utkat s obavami, které ho až dosud blokovaly:

První zkouška spočívala v tom, v lese pod mechem najít tisíc princezniných perel; ale jestliže by při západu slunce chyběla jedna jediná, ten, hledač perel zkamení. Nejstarší bratr šel a hledal perly po celý den, ale večer jich měl jenom sto. A proměnil se v kámen.

Následujícího dne zkoušel své štěstí mladší bratr, ale nevedlo se mu lépe než nejstaršímu. Do večera jich našel jen dvě stě, takže zkameněl i on.

Nakonec přišla řada na Hlupáčka. Pustil se do hledání perel v mechu, ale bylo tak těžké perly najít a vyžadovalo to tolik času! A tak si sedl na kámen a dal se do pláče. Ale tu se před ním objevil mravenčí král, jemuž předtím zachránil život. Doprovázelo ho pět tisíc mravenců, takže zakrátko našli všechny perly a vyrovnali je na hromádku do mechu.

Stojí-li člověk před nutností změny, snadno jej přepadá malomyslnost (jako se to stalo nejmladšímu bratřovi). Každý člověk zažil pocit, že snad nikdy ne zvítězí nad některými povahovými sklony.

Ale přichází kouzlo. Tajemné síly mu pomohou a jsou to právě ta drobná zvířátka – tedy vnitřní síly, jež nechal žít –, kdo ho teď zachrání. Mravenci mu pomohou sesbírat tisíc princezniných perel. Mravenci zde *představují schopnost vidět klady* (perly), ocenit druhého i své přednosti, tendence, které člověk v sobě našťestí nezabil, jak chtěli hloupí bratři.

Druhým úkolem bylo vylovit z jezera klíč od princezny ložnice. Když Hlupáček přišel k jezeru, kachny, které zachránil, se vrhly do vody. Začaly se potápět a ze dna vylovily klíč.

Klíč, jímž se otevírá princeznina ložnice, symbolizuje schopnost otevřít srdce, proniknout do nitra milované osoby.

Zachráněné kachny potřebný klíč vylovily. Ten zde symbolizuje schopnost *přemýšlení, které není povýšené ani banální* a které vrací vztahu hloubku (klíč je vyloven ze dna jezera). Hluboký člověk má schopnost otevřít srdce druhého.

Ale třetí úkol byl nejtěžší: Mezi třemi spícími princeznami měl Hlupáček najít tu nejmladší a nejmilejší.

Princezny si byly úplně podobné a nikdo by je nedokázal odlišit, kdyby ta nejstarší nesnědla kousek cukru, prostřední trochu sirupu a ta nejmladší lžičku medu. Hlupáček musel podle vůně dechu rozpoznat tu, která jedla med.

V této scéně je mistrně popsán výběr partnera. Člověk má vytušit, která ze tří princezen bude „nejsladší“, nejhodnější, ta pro něj nejvhodnější. Ale jak ji rozpoznat?

V tom okamžiku se objevuje včelí královna, kterou Hlupáček uchránil od ohně. Prozkoumala ústa všech tří princezen, až se zastavila u té, která jedla med. A tak princ poznal tu správnou.

Včelí královna symbolizuje *intuici*, kterou v sobě nejmladší bratr nezničil, navzdory tlaku z okolí. Veden svou intuicí dokáže rozpoznat, která z nich je ta správná. Ale aby to dokázal, musí důvěřovat svým vlastním zdro-

jům, svému přirozenému a instinktivnímu způsobu bytí (ne náhodou symbolizovanému živočichy).

Tajemství jeho úspěchu tedy spočívá v tom, že respektoval sebe sama a uchránil si své nitro, to původní v sobě. Neodmítá sobě vlastní způsob oceňování věcí (perly), svou schopnost chápat skutečnost hlouběji (klíč na dně jezera) ani svou intuici (včelí královna).

Zkrátka *uchránil svůj vnitřní život*, zůstal sám sebou a dal se do boje proti tendenci považovat za hloupé to, jak žije, přemýšlí a vnímá.

Pohádka nám předestírá, že tyto podmínky jsou nezbytné, máme-li se „oženit s princeznou“. Jde o podmínky spokojeného života v partnerském vztahu, ale také o to, abychom neztratili svou nejlepší stránku (princezna zde symbolizuje dobré stránky, vnitřní hodnotu každého člověka).

A nyní může život znovu rozkvést:

Tehdy kletba zmizela, všichni se probudili ze sna a každý, kdo zkameněl, se stal znovu člověkem. Hlupáček se oženil s nejmladší a nejmilejší princeznou a po smrti jejího otce se stal králem. Starší bratři se oženili s druhými dvěma princeznami.

OBSAH

ÚVOD.....	5
1. ČTYŘI MATRJOŠKY	9
Temperament	9
Charakter.....	18
Osobnost	20
Říká se tomu povolání	29
Identita, poslední matrjoška.....	31
2. BOŽE, JÁ NEVÍM, KDO JSEM!	39
Pravda a zdání pravdy.....	40
Další rodičovské „zakletí“	45
Tanec nebo box?.....	51
3. BLOUDĚNÍ – PŘÍBĚH „VYBYDLENÉ“ IDENTITY	55
Tři zlaté vlasy děda Vševěda: náhled a změna.....	55
Viry zabíjející identitu	64
Virus nejistoty	67
Strach z konfliktu, z hádek.....	69
Strach z osamocení.....	71
Opírám se o druhé.....	76
Mám strach, že nebudu milována	77
4. MIMO VLASTNÍ IDENTITU.....	83
Popřela jsem sama sebe.....	83
Dělám to, co se líbí druhým.....	85
Na podpěrách mého křesla jsou vždy cizí lokty	87

Vycházela jsem se všemi, jen ne sama se sebou	89
Byla jsem nespokojená, ale nevěděla jsem proč	96
5. VNUCENÁ IDENTITA.....	99
Osobnost, kterou nejsem	99
Narcismus.....	102
Výjimečné bytosti.....	105
Narcistně modifikované organismy	107
Strach z vlastní zodpovědnosti	109
Skryté smlouvy (koluze) a spoluvina.....	112
Cena za osvobození	115
Zradit pravdu	120
6. NALEZENÍ SEBE SAMA – PŘÍBĚHY NOVÝCH ZAČÁTKŮ	123
Včelí královna	123
Naslouchat své bolesti.....	130
Obrazy smrti	135
7. HOUSENKA A MOTÝL – METAMORFÓZA	137
Z temnot k novému životu	137
Pochopitelné krajnosti.....	139
Oddálit se kvůli novému narození	141
Proměna a partnerský vztah.....	143
Okamžik, který změní život.....	147
Sedm hvězd znovunalezené identity	152
8. IDENTITA POD TLAKEM SKUTEČNOSTI A ŽIVOTA	177
Podrobte se zkoušce, abyste mohli věřit (v sebe)	179
Kapka citronu	181
Respektovat se a vyžadovat respekt.....	185
Sebeúcta a spravedlnost.....	187
9. PROČ JE DŮLEŽITÉ BÝT SÁM SEBOU	191
Řeka lásky	191
Být sám sebou v partnerském vztahu	193

Hrdina, drak a boj.....	194
Láska k pravdě	201
10. BÝT SAMI SEBOU JAKO RODIČE	207
Kulturní viry	208
Psychologické viry.....	225
Výchovný soulad.....	234
11. STUDIUM A IDENTITA – STUDOVAT A BÝT SÁM SEBOU	243
Paměť	244
Přetváření	245
Radost z porozumění.....	247
12. IDENTITA A DUCHOVNÍ ŽIVOT	251
ZÁVĚR	257